Ympäristöministeriö
Luontoympäristöosasto
Ympäristöneuvos Aulikki Alanen

Eduskunnan
Asunto- ja ympäristöjaosto
23.10.2020

HE 146/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021: Luonnonsuojelun rahoitus (mom 35.10.21, 35.10.52 ja 35.10.63)

Luonnonsuojelun rahoitus kasvaa 35.10. –luvussa vuoden 2021 talousarvioesityksen mukaan noin 2 milj. euroa vuoden 2020 talousarvioon verrattuna, ja on yhteensä noin 142 milj. euroa. Varojen pääasiallisia käyttökohteita ovat METSO-ohjelman toimeenpanon jatkaminen, Helmi-elinympäristöohjelman käynnistäminen vuodesta 2020 alkaen sekä Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät.

METSO-ohjelma

Maanomistajien vapaaehtoisiin suojelutarjouksiin perustuva METSO-ohjelma on edennyt ympäristöministeriön osalta aikataulussaan ja vuodelle 2020 osoitetut luonnonsuojelun kasvaneet määrärahat ovat vahvistaneet tavoitteen saavuttamista. Valtioneuvoston vuonna 2014 hyväksymän periaatepäätöksen mukaan tavoitteena on ympäristöministeriön osalta suojella 96 000 hehtaaria arvokkaita metsäalueita vuoteen 2025 mennessä. Lokakuussa 2020 tavoitteesta on toteutettu 80 %.

Vuoden 2021 luonnonsuojelun määrärahataso mahdollistaa METSOn tavoitteeksi noin 5 000 hehtaaria vuodessa. Määrärahaa varataan momentilta **35.10.63 Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot** tähän tarkoitukseen vuonna 2021 vajaat 30 miljoonaa euroa ja momentin **35.10.21 Eräät luonnonsuojelun menot** määrärahaa noin 1,4 milj. euroa mm. henkilöstökuluihin (7 htv) ELY-keskuksissa. METSOn alueelliset tavoitteet saavutetaan Pohjois-Suomesta alkaen. Toteutuksen painopisteen siirtyessä etelämmäs, nousee keskimääräinen suojeluhehtaarin hinta suojelualueiden ollessa etelässä keskimääräistä runsaspuustoisempia.

METSO-ohjelman vastaanotto on maanomistajien keskuudessa hyvä ja he ovat tarjonneet alueita suojeluun etenkin kohdennetun markkinoinnin avulla aktiivisesti. Suojelutarjonta ylittää ohjelman määrärahatason, joskin alueellisesti tarjonnassa on merkittäviäkin eroja. Nykyisen määrärahatason ja aktiivisen kohdetarjonnan myötä METSO-ohjelman voidaan arvioida määrärahojen puolesta saavuttavan kokonaistavoitteensa ohjelmakauden loppuun mennessä vuonna 2025.

Helmi-elinympäristöohjelma

Helmi-ohjelmassa kunnostetaan, hoidetaan ja suojellaan luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaita elinympäristöjä. Nämä ovat keskeisiä tehostamista vaativia keinoja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi sekä uhanalaisten lajien ja luontotyyppien tilan parantamiseksi. Toiminnan volyymiä on moninkertaistettava nykyisestä suojelualueilla ja niiden ulkopuolella vaikuttavuuden parantamiseksi. Helmi-ohjelman teemat ja hallituskauden ajan tavoitteet ovat soiden suojelu 20 000 ha, soiden ennallistaminen 12 000 ha, lintuvesien ja –kosteikkojen kunnostaminen 80 arvokkaimmalla kohteella, perinnebiotooppien kunnostaminen 15 000 ha, metsäisten elinympäristöjen luonnonhoito 600 kohteella sekä pienvesien ja rantojen kunnostaminen 200 kohteella. Hyvin kohdennetuilla toimilla edistetään samalla myös ilmastonmuutoksen hillintää ja vesiensuojelua.

Helmi-ohjelma on käynnistynyt ympäristöhallinnossa vuonna 2020 kaikkien ohjelman teemojen osalta. Soita on suojeltu alkuvuoden aikana yli 2000 ha ja ennallistamistyöt käynnistetty n 1 800 hehtaarin

alalla, linnustokartoituksia on tehty 90 lintuvesikohteella ja toimenpidesuunnittelua, niittoa sekä muita toimia n. 100 lintuvesikohteella. Perinnebiotooppien inventointi etenee ja jatkuu koko maassa.

Luonnonsuojelun rahoituksesta kohdentuu Helmi-ohjelman toteutukseen vuoden 2021 talousarvioesityksessä noin 46 miljoonaa euroa. Tästä noin 12 miljoonaa euroa ohjautuu soiden vapaaehtoiseen suojeluun momentilta **35.10.63 Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot** ja noin 13 miljoonaa euroa Metsähallituksen Luontopalveluille Helmi-ohjelman toimenpiteisiin momentilta **35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät**. Lisäksi noin 21 miljoonaa euroa momentilta **35.10.21 Eräät luonnonsuojelun menot** kohdentuu pääosin ELY-keskusten kautta Helmi-ohjelman kunnostus- ja hoitotoimiin sekä kuntien Helmi-hankkeisiin erillisen erityisavustushaun kautta.

Toukokuuhun 2021 mennessä Helmi-ohjelmasta valmistellaan esitys valtioneuvoston päätettäväksi. Ohjelma laajenee silloin ympäristöministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön yhteiseksi ohjelmaksi, jossa asetetaan tavoitteet vuoteen 2030 saakka sekä suojelualueille että niiden ulkopuolelle. Jo sitä ennen maa- ja metsätalousministeriön kosteikko-ohjelmaa (Sotka) toteutetaan tiiviissä yhteistyössä Helmi-ohjelman kanssa. Ohjelman toimet ovat maanomistajille vapaaehtoisia. Helmi-ohjelma on samalla keskeinen osa vuoden 2020 jälkeen uudistettavaa, YK:n biodiversiteettisopimuksen mukaista kansallista luonnon monimuotoisuuden suojelun strategiaa ja toimintaohjelmaa ja täyttää myös osaltaan EU:n biodiversiteettistrategian tavoitteita.

Metsähallituksen luonnonsuojelutehtävät

Metsähallituksen Luontopalvelujen osalta talousarvioesitys vuodelle 2021 on edelleen myönteinen, sillä määräraha ympäristöministeriön pääluokassa (**35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät**) on varsin hyvällä tasolla verrattuna aiempien vuosien noin 30 miljoonan euron kehystasoon. Vuosina 2020 ja 2021 määrärahasta 19,2 miljoonaa euroa on kertaluonteista tulevaisuusinvestointien määrärahaa. Määrärahan nykyinen taso vahvistaa huomattavasti Luontopalvelujen toimintaedellytyksiä. Se lisää myös valmiuksia hakea hankerahoitusta muun muassa EU:n LIFE-rahastosta, jonka rahoitus tulevalla EU:n rahoituskaudella tulee kasvamaan.

Määrärahan käytössä painottuu elinympäristöjen tilan parantamiseen tähtäävän Helmi-ohjelman käynnistäminen. Käytännössä Luontopalvelut panostaa huomattavasti aiempaa enemmän valtion hallinnassa olevien luonnonsuojelualueiden hoitoon, luonnontilan ennallistamiseen sekä lajien ja luontotyyppien inventointiin ja seurantaan ja on siten keskeisesti tukemassa uhanalaistumiskehityksen pysäyttämistä ja YK:n biodiversiteettisopimuksen tavoitteita.

Luonnonsuojelualueiden kävijämäärät ovat kasvaneet viime vuosina nopeasti. Alueiden kestävyys ja luontoarvojen turvaaminen edellyttävät sitä, että kävijöiden ohjaaminen, reitit ja retkeilyä palvelevat rakenteet ovat kunnossa. Erityisesti investointimäärärahaa ohjataan vuonna 2021 luontokohteiden rakennetun omaisuuden korjausvelan suunnitelmalliseen purkamiseen priorisoiden kulutuskestävyyden kannalta herkkiä kohteita ja vilkkaassa käytössä olevia alueita. Samalla voidaan parantaa luontomatkailun ja luonnon virkistyskäytön edellytyksiä.